

Koldinghus's Historie.

Det gamle, i mange Maader mærkelige Slot Koldinghus, der i 560 Aar knejdede over Kolding By indtil Querne forvandlede det til en Ruin, har haft en saa stor Betydning for Byen, at det vel fortjener en særligt Beskrivelse, selv om dets Historie i meget falder sammen med den, der foran findes medbælt om Kolding. Før det blev bygget, skal der have ligget en Borg, „Schindelborg“ eller „Schinderborg“ nordvest for Slotssøen, der den Gang var en Arm af Fjorden; en anden Fjordarm gik ind nord for Borgen og muliggjorde Sejladsen til denne. Mindet om Schindelborg er bevaret i Navnene „Schindelborglykke“ og „Schindelborghave“, men for øvrigt hænder man ikke denne Borgs Historie.

Koldinghus blev første Gang bygget i Aaret 1248 af Hertug Abel i Sønderjylland, og det tjente ham som et Grænseværn mod Danmark. Slottets ældste Navn var „Arensborg“ eller „Orneborg“, senere kaldtes det „Middelborg“, men alt tidligt har det haft Navnet Koldinghus, som man kan finde i Brevslaber fra 1451. I de danske Kongers

Hænder kom Slottet under Erik Glipping, der ombyggede og befæstede det som Værn mod Angreb syd fra. Dets store Betydning som Værn i de Diver kan skjønnes af Christoffer den Andens Haandsfæstning, hvori denne Konge lover at nedrive alle kongelige Slotte med Undtagelse af dem i Kolding, Ribe og Skanderborg. Christoffer af Bayern ombyggede Slottets nordre Fløj og indsatte til Minde herom det danske og det bayerske Vaaben i Muren; de andre tre Fløje ombyggedes senere af Christian den Tredie. I Frederik den Andens Tid var Slottet to Gange udsat for Jædsvaade; første Gang brændte den vestre og den nordre Fløj og anden Gang Slottets Kjøkken, Bageri, Bryggers, Sølvkammer m. m. Af Christian den Hjelde opførtes i Slottets nordvestre Hjørne det mægtige Kæmpetaarn, 76 fod højt og 24 fod bredt, i hvis Hjørner der knejdede fire 7 fod høje Billedstøtter af Knadersten, forestillende Hannibal, der bar det danske Vaabenskjold, Scipio med det norske, Herkules med de tre Kroner og Hektor med det jyske. Taarnets Tag var sladt og forsynet med et Stenrakværk, og der oppe fra havdes en vid og smuk Udsigt over Egnen. Over Døgningen til Taarnet saaes Kongens og Dronningens Navnetrek, Kongens Valgsprog regna firmat pietas og Marstalset 1598, formodentlig det Aar, da Bygningen fuldendtes. Under Taarnet indrettedes nogle Aar senere Slotskirken, der beskrives som et meget smukt lille Kapel paa 7 Tag og igjennem 2 Etager, ikke usigt Frederiksborg Slotskapel, men dog ikke saa pragtfuldt som dette.

Hvælvingerne bares af to Nekker kantede Sandstenspiller, forenede ved et Pulpitur, der lige over for Alteret sluttedes med den kongelige Stol. Gulvet var belagt med Marmorfliser og Stolerækkerne varer af Egetrae. Prædikestolen, der var anbragt ved Alteret, hvilede paa en fremspringende Løve, der holdt det danske Vaaben. Altertavlen var af hvidt Marmor med Figurer i Basrelief, men hvad disse skulde fremstille, havde man ikke længe funnet se, da Tavlen i Svenske-Krigene var blevet ødelagt ved fjendtlig Bold. I de oven omtalte Krigs, fra 1627 til 1660, led Slottet overordentlig meget, saa Frederik den Tredie maatte foretage en Hovedreparation paa det i 1653, men 5 Aar efter var det lige nær, thi Slottet, der da var besat af Svenskere, blev, Juledag 1658, intaget ved Storm af de polske Hjelpetropper. Polakkerne havde Dagen i Forvejen forsøgt sig i den nærmeste Omegn med 500 Ør, og da Morgenens gryede, trængte de, forsynet med hver sin Øre samt et Knippe Siraa til at opfange Kuglerne i, frem mod Murene. Det lykkedes med Ørerne at gjennembryde disse, og efter en heftig Kamp trængtes Svenskerne i vild Forvirring og under stort Mandefald ind i Slotsgaarden. Her gif Mynderiet først for Alvor for sig, men en Del Svenskere, deriblandt Kommandanten, lykkedes det at flygte op i Kæmpetaarnet, hvor fra de underhandlede med Fjenden om deres Liv. Da hørtes pludselig en frygtelig Explosion, Taarnets Mure revnede og en Regn af Ruiner flog ned i Søen, medens de stakkels Svenskere gif saa højt til Vejrs, at somme af dem, efter

hvad en polsk Adelsmand fortæller, der var Øjenvidne til Explosionen, foer lige til Himmel, hvor Sankt Peter imidlertid ikke vilde lukke op for dem. I hvert Fald tabtes de af Syne og kom først efter nogen Tids Forløb dumpende som Frøer ned i Søen. Explosionen var foranlediget af en polsk Dragon, der havde villet hente Krudt i Kjælderen, men var kommet for nær til det med sin brændende Fakkel. Ogsaa denne Ødelæggelse kom Slottet imidlertid over; Christian den Femte anvendte aarlig 3000 Rd., en større Sum den Gang end nu, paa dets Reparation, og Frederik den Ejerde istandsatte den nordvestre Sidelænge, over hvis Hovedindgang Kongens Navnetræk og Narstallet 1720 anbragtes. Ved den Tid havde Slottet omtrent det Udsende, som det beholdt, indtil en ny Ulykke lagde det i Grus, rimeligtvis for sidste Gang. Det var tre Etager højt foruden Kjælderen, var tækket med et spidst Skifertag og havde fire smaa ottekantede Taarne inde i Gaarden foruden det store Kæmpetaarn i det nordvestre Hjørne. Hele Slottet var bygget i en skøn Firkant, og den vestre Sidefløj var inde i Gaarden over 20 M. længere end den østre. Midt i Slotsgaarden stod et smukt Springvand, en af Metal støbt Kvindeskifte med et opført Jagthorn i Haanden, hvorfra Vandet løb ud, omgivet af en ottekantet Sandstenskarm. Vandet lededes her til i Trærender fra Bakkerne nord for Byen. I Kjældrene fandtes skumle Fængsler, omsluttede af 5—6 M. tykke Mure, og i disse har sikkert mangen ulykkelig Fange sukket efter Lys og Frihed. Det dybeste og

stumleste Fængsel kaldes „den svenske Kjælder“. Sagnet har fortalt, at Dronning Margrethe her holdt den svenske Kong Albrecht fangen, men dette er ikke Tilfældet, derimod skal Kjælderen have huset andre svenske Fanger, f. Ex. en stockholmsk Borger, Herman Borgerink. De forskellige Etager indeholdt en Mængde, for det meste smaa Bærerler; af disse havde enkelte deres egen Historie. I et foreviges en Alkove prydet med et smukt vævet Billedve af Dronning Margrethe til Hest, i hvilken Alkove Christian den Tredie var død. I et andet lille Værelse fandtes en Plet paa Gulvet, der ikke kunde afvaskes og sagdes at være en Blodplet. Om den fortalte Sagnet følgende: I Aaret 1558 holdtes et Bal paa Slottet i Anledning af Christian den Tredies Ankøn til dertil. Slottets Lehnsmand var paa den Tid den rige og adelsstolte Jørgen Rosenkrantz, og han havde en Datter Christine, til hvem mange, men navnlig 3 fornemme Riddere beslede, uden dog at blive bønshørte. Man gjættede længe forgjæves paa Marsagen til hendes Kulde, men endelig bragte Slots-gartneren en Løsning paa Gaaden ved at fortælle, at han sent om Astenen havde set to Skifkelser vandre fortroligt sammen i Havens Gange. De tre Riddere, hvem dette kom for Øre, undersøgte Sagen, og da de virkelig en Gang overraskete Christine i en Sammenkomst med en fremmed Mand, glemte de ikke at underrette Jørgen Rosenkrantz herom. Denne, der overbeviste sig om, at hans Datter stod i Kjærlighedsforhold til den fremmede, en ung Billedskærer, der arbejdede paa Slottet, blev rasende over

denne Plej paa sit Adelskjold og lod Dagen derpaa den unge Svend henrette i Slotsgaarden, mens han twang sin Datter til at se derpaa. Tre Dage efter fandt Ballen Sted paa Slottet, og der lod Jørgen Rosenkrantz de tre Riddere danse uafbrudt med Christine, og da de om Morgenens ubmattede forlodde Slottet, strømmede det af Anstrengelsen ophidsede Blod hende ud af Munden, og hun sank død om paa Gulvet, paa det Sted, hvor Blodpletten siden efter bestandig fandtes. — Hvor meget fandt der er i Sagnet vides ikke, men det er for svrigt ikke ukjendt fra den Tid, at adelige Tomfruer dansede sig ihjel.

Men med al Slottets Herlighed tog det en brat Ende den 30. Marts 1808. Marschal Bernadotte laa i Kvarter paa Slottet med sine spanske Tropper, og Dagen før den nævnte Dag havde han ladet disse staa under Baaben i flere Timer i Anledning af en paataenit Revue. Da de nu om Astenen kom i Kvarter, vare de forfrosne af den skarpe Østenvind, og for i Hast at faa Barne, stoppede de Kaminer i Bagstuen fuld af Halm. Dette blussede op i Rørene, der krydsede hverandre i forskellige Netninger mellem Gulvene og Lofterne, og Isden omspandte snart hele Slottet, saa alt Redningsarbejde var forgjæves. Om Morgenens Kl. 4 slog Querne ud af vinduerne over Slotsporten, og inden Dagen var endt, laa Slottet i Aske.

Endnu staar dog Ruinen og knejser paa Bakken som et Minde for Esterlægten om sjunken Storhed; det halve Kæmpetaarn staar urokket, og paa dets

Top holder Hannibal fremdeles Vagt med det danske Baabensthold. I den senere Tid er der kostet en Del paa at udbedre og støtte Murene, og for et Aars Tid siden nedreves den øverste Etage af den sydre Mur, der trods Afslivning og Støtter efterhaanden havde faaet en betenklig Hældning. Dette Arbejde har dog ikke vist sig tilstrekkeligt til at sikre den hældende Mur; den truer fremdeles med en skøn Dag at styre ned. For at forhindre dette, er der paa Finantsloven for 1877—78 af Regeringen forlangt Bevilling af et Beløb til at foretage yderligere Nedrivning for.